YAPRAK

Her ayın biriyle onbeşinde çıkar
Fikir, Sanat Gazetesi
Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden : Orhan Veli Kanık

Yıl: 2 Sayı: 17

1 Ocak 1950

15 Kuruş

Abone: 6 aylığı 150, Yıllığı 300 Kuruş
Adres: Posta Kutusu 179, Ankara
Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O. — Ankara

Yirminci Yüzyılın Ortasında İNSAN HAKLARI

Halkın başına gelen felâketlerin ve hükûmet içindeki yolsuzlukların tek sebebi insan haklarının hor görülmesi ve unutulması olduğuna göre..„

Bundan 170 yıl önce Fransız Millî Meclisin yayımladığı İnsan Hakları Beyanname'si bu cümle ile başlıyordu. Acaba beyannamenin savunduğu bu mukaddes haklar nelerdi? O zamanın Amerikan ve Fransız Anayasaları gözden geçirilirse, 18 inci yüzyıl sonundaki sosyal nizamın iki grup insan hakkı üzerine kurulmak istendiği görülür. Bunlardan bir kısmı, siyasî hürriyeti sağlayan, medenî haklar dediğimiz vatandaş haklarından ibarettir: Söz hürriyeti, basın, vicdan hürriyeti gibi. İkinci grup ise insanların değişmez, el sürülmez haklarını şu dört esasa bağlar: Hürriyet, eşitlik, güvenlik, mülkiyet.

1793 Fransız Anayasası - ki ihtilâl devrinin en ileri yasası diye tanınmıştır - hürriyeti şöyle tarif ediyor: Başkalarına zarar vermiyen herşeyi yapabilmek. Bu anlayışa göre, herkesin hürriyeti başkasının hürriyeti ile sınırlıdır: Tıpkı birbirlerinden çitlerle ayrılmış çiftlikler gibi. Demek ki Fransız ihtilâliyle açılan devirdeki hürriyet anlamı, insanı tek başına, kendi içine kapanmış olarak tasavvur ediyordu. Nitekim mülkiyet denilen hak da, insanın kendine ait olan şeyleri istediği gibi, başkalarını hesaba katmaksızın, toplumdan bağımsız olarak kullanabilmesi şeklinde anlaşılıyordu. Böylece, Fransız ihtilâlinin getirdiği hürriyet ve mülkiyet hakları, insanları birbirine bağlamak şöyle dursun, onları birbirinden ayırıyor, bencillikleri (hodgâmlıkları) ile baş başa bırakıyordu.

Eşitliğin de, Fransız devriminde, siyasî veya ekonomik bir manası yoktur. 1795 Anayasası eşitliği şöyle anlatmıştı: Kanun önünde herkes birdir.

Güvenliğe gelince, yeni nizamın en çok önem verdiği, en yüksek tuttuğu hak bu idi. Güvenlik, toplumun yalnız ferdî hak ve hürriyetlere bekçilik etmek için var olduğunun ifadesidir. Yani güvenlik bencilliğin sigortasıdır.

Görülüyor ki, 19 uncu yüzyıl demokrasisinin insanlara tanıdığı hakların hiçbiri bencil, kendi içine kapanmış, arzu ve menfaatlerinden başka şey tanımayan fertleri aşamamıştır. Bu nizamda insanları birbirine bağlayan tek kuvvet, şahsın ve mülkün korunması kaygusudur.

Aradan zaman geçip te şartlar değişince ve insanlar ekonomik buhranların, harplerin, ihtilâllerin yarattığı yeni meseleler karşısında kalınca, tabii haklar konusu da yeni şekiller aldı. Bir kere anlaşıldı ki, toplumdan ayrı fert diye bir şey düşünülemez; fert, yaşayışının bütün tezahürleriyle toplumun içindedir. Fert-toplum tezadı sun'idir. Sonra yine anlaşıldı ki, Fransız ve Amerikan devrimcilerinin mukaddes tanıdıkları ve tanıttıkları haklardan faydalananlar aslında toplumun çoğunluğu değil, küçük bir azınlığıdır. Buna sebep te, siyasi hürriyetlerin yalnız başına bir işe yaramayışıdır. Yoksulluktan, işsizlikten kurtulamıyan insana uzatılmış siyasî hürriyetler, bir banka veznedarının elindeki paralar kadar lüzumsuz ve faydasızdır.

Yeni ıstıraplarla yoğrulan, yeni tecrübelerle kuvvetlenen 20 nci yüzyıl insanları bu gerçeği anladılar ve geçen yıl Birleşmiş Milletler Kurulu'nda kabul ettikleri "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi„ ile asıl can alacak meselelere el attılar. Sosyal güvenlik, eşit çalışma hakkı, sağlık ve refah, eğitim hakkı gibi, hem ferdi toplumdaki gerçek yerine koyan, hem de siyasî hak ve hürriyetlere temel olan hakları dünya yüzündeki bütün insanlara tanıdılar. Her kişinin, toplumun bir üyesi olmak sıfatıyla, sosyal güvenliğe hakkı vardır; her kişinin, haysiyeti için ve kişiliğinin serbestçe gelişmesi için zaruri olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını gerçekleştirmeğe hakkı vardır; her kişinin, sıhhatini ve refahını sağlayacak bir yaşama seviyesine hakkı vardır; her kişinin eğitime hakkı vardır; her kişinin, topluluğun kültürel faaliyetine serbestçe katılmak, güzel sanatları tatmak, bilim alanındaki ilerleyişe katılmak ve bundan faydalanmak hakkı vardır, dediler. (Madde 22, 23, 25, 26, 27).

Yirminci yüzyılın ellinci yılına girerken, bütün dünyadaki büyük halk yığınları bu haklarına sımsıkı sarılmışlar, onları ellerinden alan gasıplara karşı amansız bir savaşa girişmişlerdir. 89 cu adamları nasıl despot hükümdarları devirdilerse, 1950 nin sayısız kahramanları da, insanlığı saadet yolundan alıkoyacak her türlü engeli yıkıp devireceklerdir.

YAPRAK

HAYVANAT BAHÇESİ

KUŞLAR BÖLÜMÜ

Melih Cevdet ANDAY

Merhaba küçük kuşlar merhaba
Nedir bu sessizlik hani selâm sabah
Hani fiskoslar gülüşmeler fıkırtılar
Hani türküler koşmalar maniler
Ahlar oflar nâralar çığlıklar
Nerde sevda şarkıları nerde
Yanmalar tutuşmalar lâf atmalar
Göksu safaları Kâğıthane safaları
Alemdağı Çırçır Anadoluhisarı
Anısı da mı kalmadı o günlerin
Yakışmıyor böyle susup oturmak doğrusu
Yakışmıyor birinize
Kartal mı sandın kendini serçe
Ya sen saka kuşu
Hani tenekelerin hani çeşmebaşı
Merkebin sırtında Kayışdağ suyu
Çocuk sesleriyle dolu Enez küpleri
Bakır maşrapalar beyaz tülbentler
Merhaba dut yemiş bülbül
Ne düşünüyorsun böyle
Dut yediğin günleri herhalde
Hani o günler diyorsun
Merhaba arpacı kumrusu
Düşün dur bakalım ispinoz kuşu
Düşünün bütün kuşlar düşünün
Başınıza gelen işi
Bunu yapan iki buçuk kişi
Çoğu erkek azı dişi
Azı dişi köpek dişi
Ey ağrılarla çıkan yirmi yaş dişi
Merhaba muhabbet kuşu
Bil bakayım sevdiğim kızı
Kalmadı değil mi güzelim dünyanın
Tadı tuzu
Sana da merhaba kafiye kuşu
Zır zır zır zır
Bak sapıtıverdin işi

TÜRKÜDEN TİYATROYA

S. EYUBOĞLU

Edebiyatımızın türküyü kalkındırması Cumhuriyetin köylüyü kalkındırması kadar zorunlu bir tarih gelişmesidir. Her iki gayret milletimizin temellerini çoğunluğun hayatına yani sağlama bağlamak içindir. Türkü, adı üstünde, milet malı, halkımızın tadı tuzu içinde; dili dilimiz, derdi derdimiz, türkçe olduğu kadar insanca, halktan olduğu kadar haktan yana. Yeni şiirinin türküden kız alıp vermesi, Karacaoğlana bacanak olması bundan ötürü işte; habercisi, dert ve sevinç ortağı olmak istediği insan türkülerde. Fakat köylü nasıl kalkındıkça eski köy olmaktan çıkacaksa türkü de artık eski türkü olmayacak, yeni düşüncenin ve imkânların elinde umulmadık şekillere girecek.

Necati Cumalı türkçe ve insanca bir çift sözden bir piyes çıkarmış. İzmirde basılmış ve Şehir Tiyatrosunda oynanmakta olan Boş Beşik gerçekten şu iki türkü mısraının sahneye konmasıdır:

Neyleyim neyleyim kolları neyleyim
Nenni nenni demedik dilleri neyleyim.

Bu sahici insan sesinin ardında Cumalı, ovalı gelini, beyi, anası, insanları, gelenekleri ve günlük konuşmalariyle bir yörük obası görmüş. Gelin ovadan gelir de yörük obası karşı mı komaz? Gelin kısır olur da oba da düzen mi bozulmaz? Obadan korkan gelinin bebeğini kuzgunlar mı kapmaz? Bebeksiz gelin kendini dereye mi atmaz? Ölen ölür, yörük yine yollara mı düşmez? Bütün bunları Cumalı söylemeğe kendinin de doyamadığı belli olan lezzetli bir türkçeyle, sahnemize bu kadar bol ve sahih olarak gelmedik bir türkçeyle anlatmış. Bu işin zorluğunu bilmeyen ne bilsin, bilenlere selâm olsun.

Şu var ki sahne ötedenberi şairlere oyun oynaya gelmiştir. Gerçi aslında, Yunanda ve klâsik Batıda tiyatronun iyisini şairler yapmıştı; fakat o zamanlar şiir de tiyatro da günlük gerçeğin az çok ötesinde ve ortak sanat kayguları içindeydiler. Zamanımızın insanı tiyatrodan tiyatroyu, şiirden şiiri istemeğe alışmıştır. Birinde sevdiğini ötekinde hoşgörmez. Bu yüzden tiyatroyla şiiri uzlaştırmak isteyenler çok defa birini ötekinin emrine vermek zorunda kalıyor, sahneye ne sıfatla çıktıklarını seyirciye şu veya bu şekilde belli ediyorlar. Tiyatronun müzikle uzlaştırılmasında da ayni mesele daha kesinlikle ortaya çıkıyor. Her biri kendi imkânları içinde gelişen sanatlar belki bir gün, meselâ sinamada, bir araya ve bir hizaya gelecekler; fakat o güne her halde daha çok var.

Cumalı'nın piyesini tiyatro için folklordan faydalanma olarak değil, folklor için tiyatrodan faydalanma diye görmek ve göstermek yerinde olur sanıyorum. Yalnız kısır gelin teması, evde ve obadaki iç ve dış meseleleriyle sürükleyici bir dram olabilirdi, fakat o zaman da şairin asıl kullanmak istediği halk şiiri motifleri dışarıda yahut ikinci plânda kalırdı. Boş Beşik nasıl sahneye konmalı ki halk, şairin birinci plâna koyduğu şiir motifleriyle yetinsin, kişilerin çok defa şairce konuşmalarını hoş görsün? Sahneciler belki, piyes başka türlü yazılmalıydı, diyebilirler, ama mesele yazılanı değerlendirmekte.

Folklorda yeni tiyatroyu uzlaştırmak şairlerimizi de sahnecilerimizi de bir hayli terleteceğe benzer. Ne yapalım terlesinler, çıkar yollardan biri de bu.

SİNCANKÖY

Bir tiren gelir Sincandan
Dağı düzü aşa aşa
Çevreyi verir telâşa
Haber var odan ocaktan

Hey şu sarı killi toprak
Anamın oğlumun bahtı
Ne depremler seni sarstı
Kabuk kabuk çatlatarak

Demiryolunun bir yanı
Tükenmek bilmiyen bozkır
Haykır var gücünle haykır
Aşk ver ona ışık anı

Nasıl yanıyor güneşte
Nasıl özlüyor yağmuru
Masmavi bulutsuz duru
Bir gökyüzü orda işte

Orda çoluk çocuk karı
Koca baba oğul orda
Hepsi bir çorak tarlada
Bir türkü çalışmaları

Yoksullukları da türkü
Sevdaları özlemleri
Otlakları ekinleri
Vatan baştanbaşa öykü

Bir tiren geldi Sincandan
Arasız öter düdüğü
Bu ne ovası geçtiği
Dağda gün battı bir yandan

Sabahattin KUDRET

GÜZEL BİR YALAN

Sanatkârın tek amacı güzeli yaratmaktır.„ diye bir yalan uydurmuşlar, hepimiz inanmış gidiyoruz. Belki arada sırada "Peki, güzel dedikleri şey ne olsa gerek? Nasıl yaratılıyor?„ diye ya kendimize, ya birbirimize soruyoruz. Ama sormamızla "O bir sırdır„ diyip geçiştirmemiz bir oluyor.

Doğrusu aranırsa, hiç birimizin inandığı yok bu sırra. İnansaydık bunca ulu sanatkâra saygı duyabilir miydik? Sanat üstüne boyuna düşünür, konuşur, böyle birbirimizle cenkleşir miydik? Bilmediğimiz, özünü kavrayamadığımız bir işe kendimizi vermenin, üstelik onu yaratmaya kalkışmanın aptallıktan başka bir şey olmayacağını düşünmez miydik?

Bakın, geçenlerde Nurullah Ataç, Yahya Kemal'in, yaşadığı günleri, içinde kavrulduğu olayları göremediğini, şiirine alamadığını, geçmişten kurtulamadığını yazıyordu. "İnsan, şairde kendi gününü de arıyor„ diyordu. Ama arkasından da Yahya Kemal'in büyük bir şair olduğunu, günümüzü yazma, anlatma işini beceriksiz delikanlılara bırakmakla iyi etmediğini söylüyordu.

Demek Nurullah Ataç da şairde güzel sözden, ustalıktan başka şeyler arıyor. Ama bu **başka şeyler** bizim bir şairi sevmemize yetmez onca. Çünkü biz günümüzü anlatmaya kalkışan iki şairden ancak güzel yazanını seviyoruz. Nedir o güzel olan? İşte gene işin başına geldik. Ama oyunun, yalanın kaynağı da burada bence. Çünkü güzellik, renk gibi, koku gibi, ağırlık gibi eşyaya bağlı bir özelliktir. Güzellik de tek başına bulunmaz, renk de, koku da, ağırlık da. Bu doğru ise, sanatkâr, payına düşen belli bir işi güzel yapan adam demektir. Biz bu belli işin ne olduğunu bulursak **sırrın** en az yarısını çözmüş oluruz. Artık güzel yaratmaktan söz açmaktansa sanatkârın işi üzerinde konuşuruz. Peki, nedir sanatkârın payına düşen o belli iş? Sanatın konusu nedir? Şu insan oğlu. İnsanı kendine konu diye alan bilimler de var, diyeceksiniz, ama onların işi insanı, tek başına yahut toplum içinde olsun, sadece ortaya koymak, tanımak. Sanat ise insanı değiştirmek istiyor? Niçin? Dünyada mesut olması için. Hani "Medeniyet, teknik ilerledi; korkunç makineler yaptık; belki öteki yıldızlara bile gidebileceğiz; ama insan hiç değişmedi, yahut da çok az değişti. İlkçağ insanı ile bizim aramızda ne fark var sanki. Değişen sadece âletlerdir, elbiselerdir„ diyorlar ya, doğru ise, o zamandan bu yana sanat, görevini yapamamış demek; insanların, kendi yarattıkları âletler, kurdukları yeni yaşayışlar karşısında geri, çaresiz, bedbaht kalmasına göz yummuş. Çünkü kendimizden ayrı, kendimizin dışında tutmayagördüğümüz o âletler, makineler yok mu, onlar bize yeni bir yaşayış buyuruyor; biz düşüncemizle, duygumuzla o yeni yaşayışı benimsiyemezsek dünyayı kendimize de başkalarına da zehir zemberek ediyoruz. Doğan güne ayak uyduramıyanların da türlüsü var tabii. Kimi, çağımıza uygun duygulara alışmak şöyle dursun bunun düşüncesine bile katlanamıyor. Uçağa bakmıyor, hekime gitmiyor, "Fesi başıma babam koydu çıkarmam„ diyor. Kimi uçak düşüncesini doğru buluyor ama, gel gelelim içine binemiyor; kadının erkeğe eşit olduğuna inanıyor ama, beni sevmedi diye bıçağını çekip yapıştırıyor da; bir yandan "İnsan hür doğar„ diyor, öte yandan köle kullanıyor, asalete düşmanız diyip soyunun sopunun zenginliği ile övünüyor; kimi bu dünyada saadet yoktur diyor, kimi allah beni fakir yaratmış diyor, kimi ben de mesut olmak istiyorum ama nasıl diye soruyor. Bu örneklerin bize gösterdiği nedir? Çağının gerisinde kalmış bedbaht insan değil mi? Bu insana çağını öğretmek, saadetin yolunu izini göstermek! İşte sanatın payına düşen iş. Ama gelen günü anlamamakta ayak direyenler için de bir sanatkâr lâzım, diyecekler bulunur belki. Ölmek üzere olan hastaya acısını duyurmamak için afyon iğnesi yapmak gibi. Bunu anlıyorum. Hattâ o iğnenin de güzel yapılanı, kötü yapılanı vardır. Ama bununla, yaşıyanların sanatı arasında hiç bir güzellik benzeyişi, oranı kalmıyor demektir. Onun için biz güzel-çirkin tartışmalarını ancak yaşıyan sanatın üzerinde yapmalıyız. Hangi sanatkâr bize çağımızın gerçek saadetini gösteriyorsa en güzel işi o başarıyor demektir. Bir hastalığı, mikrobu ile savaşarak yenmek istiyen bilim adamını üfürükçüden faydalı bulduğumuz gibi, bize, çağımızın saadetini elde etmemize yarayacak duygu, düşünce yollarını öğreten sanatı da bu yolları öğretemiyen, yanlış öğreten, yarım yamalak öğreten sanattan güzel bulacağız. Bu bakımdan sanatkâr ne geçmişin, ne de bilmediğimiz uzak geleceğin adamı değil, kendini bağlarından, ölü hücrelerinden, pisliklerinden kurtarıp tertemiz kalmaya uğraşan çağımızın adamıdır.

Melih Cevdet ANDAY

NELER DEMİŞLER?

Bir zamanlar TERCÜME dergisinin bir DEMOKRASİ ÖZEL SAYISI hazırlanmıştı. O sayıya girecek yazılar seçilmiş, Millî Eğitim Basımevi'nde dizilmiş, sayfaları bağlanmış telif hakları ödenmiş; dergi, çıkacak hâle gelmişti. Tam o sırada Bay Reşat Şemsettin Sirer Millî Eğitim Bakanı oldu. Dergiyi yeniden incelemek için bir kurul tertipledi. O kurul da bu sayıdaki yazılardan çoğunu zararlı bulup yayımlanmasına engel oldu. Edilen masrafların hesabını - bu paralar milletin sırtından çıktığı halde - kimse kimseden sormadı. Biz de bu konu üzerinde duracak değiliz. Zaten Millî Eğitim Basımevi'nde çıkarılmış provaları elimizde olduğu için, o zararlı yazıları parça parça Yaprak'da yayımlıyoruz. Geçen sayılarımızda gördüğünüz Lincoln, Jeffeson, Whitman imzalı yazılar onlardandı. Geçenlerde de Bay Reşat Şemsettin Sirer'in partisinin organı olan Ulus Gazetesinde bir yazı gördük. Yazı, Hasan Cemil Çambel tarafından Türkçeye çevrilmiş özdeyişlerden ibaretti. İşte onların da çoğu, o zararlı görülerek dergiden çıkarılmış yazılardandır. Onlardan bazılarını sütunlarımıza geçirirken bu parçaları Bay Reşat Şemsettin Sirer'e ithaf etmeyi borç biliyor, bundan büyük bir keyif duyuyoruz.

O. V. K.

* Mücerret doktrinler yahut akademik münakaşalar için bir insan cezalandırılamaz. (Wendel Holmes).

* Demokrasi halk vasıtasiyle, halk için, halk hükümetidir. (Lincoln).

* Demokrasinin bütün kötülükleri daha fazla demokrasi ile tedavi edilebilir. (Alfred Smith).

* Halkın bir parçasını âlet ederek öteki parçasını nizam altında tutmak müstebitlerin eski âdetidir. (Jefferson).

* Bir çok politikacılar bir milletin hürriyetini kullanmaya kabiliyet kazanıcıya kadar hür olmayacağı düsturunu ileri sürerler. Bu, yüzmeği öğreninceye kadar suya girmemeğe karar veren bir adamın hikâyesidir. (Macaulay).

* Başkaları için hürriyeti inkâr edenlerin kendileri buna müstehak değildirler. (Lincoln).

* Gazetesiz hükümet mi olsun, yoksa hükümetsiz gazeteler mi? Eğer bunun kararı bana bırakılmış olsaydı, ben sonuncuyu tercihte biran tereddüt etmezdim. (Jefferson).

* Eğer Roma'da bir sansür bulunmuş olsaydı, bugün elimizde ne Horace, ne Juvenal ne de Cicero'nun felsefe yazıları bulunurdu. (Notaire).

* Hiç bir adam başka bir adamı, rızası olmadan, idare edecek kadar iyi değildir. (Lincoln).

* Bütün zulüm zayıflıktan doğar. (Seneca).

* Bir esirin boynuna bir zincir takarsanız, öteki ucu sizin boynunuza sarılır. (Emerson).

* Bu hükümet, yarı esir yarı hür, sonuna kadar devam edemez. (Lincoln).

* Cemiyet emniyet üzerine kurulur.

* Kanunlardan başka kimseye itaate mecbur olmıyan insan hürdür. (Kant).

* İhtilâller ehemmiyetsiz şeyler için yapılmaz, fakat ehemmiyetsiz şeylerden fışkırır. (Aristo).

* Ne sandınızdı?.. İhtilâller gül suyuyla mı yapılır?

* Aç bir millet mantık dinlemez, adalete de kulak asmaz, yalvarmakla da yola gelmez. (Seneca).

* Hiç kimse soluk aldığı müddetçe ümitsizliğe düşmemelidir. (Çünkü nerede ki, hayat vardır, orada ümit vardır. (Emerson).

Çeviren: **Hasan Cemil ÇAMBEL**

BU SAATTE

**Bu saatte
kapım vurulabilir
kurduğum hayalin gördüğüm düşün
hesabı sorulabilir**

**Arı bal yapar bu saatte
ala tavşan yavrularını emzirir
büyük balıklar küçük balıkların peşinde
güneşe dilini çıkarır
kertenkelenin biri
alçacık bir tepenin başında
onbaşının ya kulağı çınlar ya gözü seğrir
bu saatte**

**Toprak sancılar içinde
tohum kabuğunu parçalar
dal sürer kök salar
bu saatte**

**Derin derin denizler
aynasında bulut yüzdürür
kıyısında kayaları kemirir
dalgalanır köpülenir delirir
bu saatte**

**Bir adam cıgara yakar
dalmış düşünür bir çocuk
bir kadın aynada kendini arar
dudakları titrer bir genç kızın
bu saatte**

**O kumaş dokur
öteki ocağa kömür atar
birisi yıllardır mapusanede yatar
Sen düşünür durursun
ben şiir yazarım
bu saatte**

Suat TAŞER

Şundan bundan

DİL KURULTAYI

Geçen ayın sonuna doğru Ankara'da Altıncı Dil Kurultayı toplandı. Bu Kurultaya, kurumun üyelerinden başka, bütün milletvekilleri, gazeteciler, gazetecilerin de devrime karşı olanları çağırıldı. Millî Eğitim Bakanı açış nutkunda dâvayı güzelce özetledi. Sonra Kurultaya başkan seçimi işine sıra geldi. Banguoğlu'nun teklifi üzerine başkanlığa, Ulus Gazetesi Başyazarı, C. H. P. Meclis Grupu Başkanı, Filistin Ulaştırma Komisyonu Üyesi, Ünlü Atatürk düşmanlardan Hüseyin Cahid Yalçın seçildi. Sadece bu olay bile Kurultaydan fazlaca ümide kapılmamak lâzımgeldiğini anlatmağa yeterdi. Üstelik Kurumun çalışma yönünü çizecek bilimsel kararların oya konması bizi büsbütün şaşırttı. Bu satırları, Kurultayın ilk günlerinde yazdığımız için şimdilik sonunu bilmiyoruz. Ne olursa olsun oy çoğunluğu gibi demokratik bir usulün yeri bilimsel toplantılar değildir. Ya bu Kurultay öz türkçe aleyhinde bir karara varırsa kurum ne yapacak? Yarısından çoğu dil dâvasiyle ilgisiz, önemli bir kısmı bu dâvaya karşı olan bu topluluktan direktif istemenin mânası nedir?

Sonra Dil Kurumu'na şunu hatırlatmak isteriz ki ileri türkçeyi kuracak, yerleştirecek olanlar sonunda yine şairler, romancılar, hikâyecilerdir. Bu alanda çalışan genç sanatkârlarımızın heman hepsi dil dâvasına gönül bağlamışlardır. İsterdik ki Kurum bu gerçeği güzönünde tutarak, gençleri küçük görmeği bir yana bırakıp onları da Kurultayına çağırsın. Bunu Falih Rıfkı Atayda düşünmüş ve Kurultaydan on gün önce: "Bu Kurultayda daha çok saçı dökülmemiş olanların fikirlerini dinleyelim... demişti.

Kitaplar

HİKÂYE KİTAPLARI

Yurdumuzun tanınmış iki hikâyecisinin, Sait Faik ile Orhan Kemal'in, Varlık Yayınları arasında birer hikâye kitabı çıktı. Sait Faik'in kitabının adı, **Mahalle kahvesi;** Orhan Kemal'inki, **Ekmek Kavgası.** adları yazınımızda oldukça önemli bir yer tutan bu iki hikâyecinin yeni çıkan bu kitaplarını, yılın, üstünde durulmaya değer işlerinden sayıyoruz. Onun için de, gelecek sayılarımızda, bu kitaplar için neler düşündüğümüzü uzun boylu yazacağız. Şimdilik onları okuyucularımıza sağlık vermekle yetinelim.

YAPRAK

NASRETTİN HOCA

Orhan Veli'nin bu adı taşıyan yetmiş manzum hikâyesi son günlerde Doğan Kardeş yayınları arasında satışa çıkarıldı. Kitabın önsözünde arkadaşım diyor ki: "Gördümki ünü yabancı ülkelere kadar yayılmış olan bu millî kahramanın hikâyeleri daha halâ türkçe yazılmamış. Güzel bir üslûptan geçtim, okuduğum kitaplarda doğru dürüst bir türkçe bile yoktu.,, İşte bu halde bulunan Nasreddin Hoca fıkralarını Orhan Veli almış, ölçüyle ayakla yazmış. Bu manzumelerin özelliklerinden birini size yine onun ağziyle bildireceğim: "Bunları yazarken La Fontaine'in, fable lerinde kullandığına benzer bir nazım şekli kullandım. Ölçünün yer yer değişmesi, bu manzumeleri, hep aynı ölçüyle sürüp giden manzumelerdeki biteviyelikten kurtardı." Bu sayfada o manzumelerden bir örnek bulacaksınız.

Orhan Veli'yi giriştiği, başardığı bu önemli işten ötürü övmek isterim. Kitabın hızla her yandan duyulacağını, okunacağını umuyorum.

M. C. A.

Dergiler

İLERİ DERGİLER

Dinci, ırkçı, faşist dergilerin, çıplak bacak, cinayet haberi satan gazetelerin bollaştığı şu günlerde, biz de yurdunu seven her Türk gibi zaman zaman üzülmekten, hattâ karamsarlığa düşmekten kendimizi alamıyoruz. Ama toplumumuzdaki sağlam temele ve bu temeli gören, bilen namuslu yurttaşa, gerçek âşığı genç kafaya inanımız bu üzüntülerimizin geçici olduğu hakkındaki kanaatten de bizi bir an vazgeçirmiyor. İşte son günlerin bir kaç yeni dergisi bize bu gerçeği bir daha öğretti. İkinci sayısı da çıkan *Hür Gençlik* dergisini sevine sevine okuduk. Seve seve sağlık veriyoruz. Okuyunuz, yüksek tahsil gençliğinin peşin hükümlerle, hayallerle, taassupla, safsata ile değil, batılı ileri kafalar olarak müsbet düşünce ile nasıl yoğurulduğunu görünüz.

Gene bazı genç şair ve hikâyecilerin çıkardıkları bir yaprakçık, mütevazi *Dergi* de öyle. Onun da ikinci sayısı çıktı. *Dergi, Yeni Sanat, Edebiyat Dünyası* gibi yeni dergilerde sesini duyuran genç sanatkârların salt yurt sevgisi, gerçek sevgisi, güzellik, iyilik, doğruluk sevgisi ile yazdıkları şiirler, hikâyeler, toplumsal, bilimsel yazılar yurdumuzu uçurumlara doğru sürüklemek istiyen gericilerin karşısına dikiloyir. Dayanın fedakâr arkadaşlar! Birleşn icanlı fikirlerin savaşçıları! Yurtdaşı aldatmaya çalışan yalancı aydına karşı birleşin.

M. C. A.

SEÇİLMİŞ HİKÂYELER

Ankara'da çıkan **Seçilmiş Hikâyeler** Dergisinden 1 Kasım tarihli sayımızda bahsetmiştik. Memleketimizde ucuz edebiyat, kof fikir ve çıplak bacak ticareti yapan Amerikan dergileriyle yerli taklitlerinin çoğaldığı bu sıralarda, sessiz sedasız sanat, edebiyat hizmetine koyulanları ne kadar sık ansak yeridir. Dergi sahibi hikâyeci Salim Şengil'in bu yoldaki gayretlerini sevinçle selâmlarız.

Bu derginin 22 nci sayısı Şahap Sıtkı İlter'in hikâyelerine ayrılmış. Gerçek sanatın samimî ve hararetli bir savuncusu olarak tanıdığımız münekkit Şahap Sıtkı'nın, aynı zamanda iyi bir hikâyeci olduğunu gördük. 76 sayfada yazarın sekiz küçük hikâyesi derlenmiş. Hemen hepsinde ilk göze çarpan, dilin temizliği, güzelliği. Hikâyelerin kahramanları da gerçek hayatın içinden çıkmış; bunun için okuyanı sarıyor, gösterişsiz, sağlam bir üslûpla vakanın içine sürüklüyor. Şahap Sıtkı **patetik** ten biraz daha sıyrılırsa, bizce, iyi olur. Sonra, kolay tasvirlerden de sakınması gerek. O güzelim **İnsan Avı** hikâyesini "merhametli ay ışığı kasabanın sefaleti üstüne gökyüzünün merhem kaynağını döküyor" diye bitirmek günah değil mi?

Şahap Sıtkı'nın hikâyelerini tavsiye ederiz. Derginin iç kapağında yazarın biyografisi anlatılırken, **hikâye yazmayı vazife bilir,** deniyor. Bu ödevine devam etmesini dileriz.

BATIDAN SESLER

İnsanla Hayvan

Geçen Dünya Savaşında yazdığı "Denizin Susuşu,, ve "Yıldızlara Doğru,, adlı romanlarıyla Fransa'da ve bütün dünyada büyük bir ün kazanan Fransız yazarı VERCORS, geçenlerde Almanya'ya yaptığı bir seyahatin intibalarını "Almanlara Cevap,, başlıklı bir kitapta topladı. Aşağıdaki parça bu kitabın önsözünden alınmıştır:

"Geçen yıl Almanya'yı baştan başa dolaştım, ne yapacağımı şaşırmış bir halde bulunan Alman gençliğine şunları söyledim: Almanlarla Alman olmıyanlar arasında ayrılık gözetmek gibi feci bir hataya düştüğünüz için bu hale geldiniz. Her kim ki böyle düşünmeye başlar, suç yoluna sapmış demektir; çünkü bu ayırma, insana, başka insanları aşağılık görerek onların hayatı üzerinde bir hak iddia etmek yetkisini verir. Alman gençleri, size bugün yapılacak en büyük iyilik, bu tehlikeli düşünceyi yıkmanıza yardım etmek ve Alman olmadan önce insan old'ığunuzu anlatmaktır.

"İnsanla hayvan arasındaki en esaslı fark, insanın tabiata karşı koyduğu iradede meydana çıkar. Eski Roma'da vahşi hayvanlarla güreşen pehlivan gibi, insan da tabiatla mücadelesinde kendi kendini yaratır. Romalı pehlivan vahşi hayvanlarla birlik olup kendi benzerlerine saldırınca pehlivanlık vasfını kaybetti; insan da vahşi hayvanlarla birlik olacak ve başka insanları ezecek kadar körleşirse, aynı şekilde, insan adına hak kazanmaz.,,

★

İsviçre'nin Cenevre şehrinde her yıl "Uluslararası buluşmalar,, adı altında toplantılar yapılmaktadır. Bu toplantılarda birçok memleketin ileri gelen bilginleri, düşünürleri, çeşitli konular üzerinde konferanslar veriyorlar, konuşmaların sonunda da tartışmalar yapılıyor. Birkaç ay önce, İngiltere'nin tanınmış biyoloji profesörü J. B. HALDANE'ın verdiği "Kâinat karşısında insan ve bilgin,, konulu konferansın büyük bir ilgi topladığını gazetelerde okuduk. Haldane bu konferansında, her türlü bilgilerimizin kaynağının TABİAT olduğunu anlattıktan sonra, metafizik düşünceye hem ahlâk, hem de bilim bakımından hücum etmiş ve demiştir ki: "İnsanı Allah yarattı diyorlar. Kaplanı da Allah yarattı. Öyle ise, insan da kendi benzerleri arasında kaplan gibi hareket edebilir.,, Bundan sonra Haldane, ahlâk kurallarının insan münasebetlerindeki ilerlemeye dayandığını, ahlâkın da objektif bilimden hayat bulduğunu anlatmıştır: Başkalarıyla olan münasebetlerinde ahlâklı insan odur ki, yalnız "ben,, diye konuşmaz, kendini başkasının yerine koyabilir, kendisi hakkında bir yabancıdan bahseder gibi konuşabilir. Birisi bir harekette bulunduğu zaman "filân adam kötü bir iş yaptı, o kötü kişidir,, demek yetmez. Ben de aynı hareketi yaparsam, kendi kendime "Haldane kötü bir adamdır,, diyebilmeliyim. Tıpkı, on atmosfer tazyikli bir cam kavanoz içinde kendi **üzerinde tecrübe yapan bir biyoloji bilgini gibi, not defterime "Haldane** korkuyor, Haldane terlemeye başladı, Haldane bütün cesaretini ele almalı,, diye yazabilmeliyim.

KABAHAT KİMDE

**Hocanın eşeğini bir gün hırsızlar çalar
Hocamız kara kara düşüncelere dalar.
Çevirir etrafını konu komşu.
Hocanın dertli dertli oturuşu
Komşuların yüreğine dokunur.
Türlü türlü de nutuklar okunur.
Bilgiçlik taslamanın tam saati;
Herkes birine bulur kabahati.
Kimi der ki: "Hocam, kabahat sende!
Elâleme itimad edilir mi?"
Kimi der: "Sende değil, eşeğinde!
Hırsıza uyulur da gidilir mi?"
Kimi der: "Sende de var, onda da var."
Ama en sonunda Hoca da kızar:
— "Peki, ikimizin de suçu pek çok;
Ya hırsızın hiç mi kabahati yok?"**

Orhan Veli KANIK

KİTAPLARIMIZ

Ahmet Muhip Dranas	Gölgeler	125 Krş.
Melih Cevdet	Rahatı kaçan ağaç	75 Krş.
Oktay Rifat	Yaşayıp ölmek, aşk ve avarelik üstüne şiirler	125 Krş.
Orhan Veli	Garip	100 Krş.
" "	Vazgeçemediğim	75 Krş.
" "	Destan gibi	50 Krş.
" "	Yenisi	100 Krş.
" "	Karşı	75 Krş.
" "	La Fontaine'in Masalları I	65 Krş.
" "	La Fontaine'in Masalları II	65 Krş.
" "	Fransız Şiiri Antolojisi	100 Krş.
" "	Nasrettin Hoca	100 Krş.

Bu kitapların bir kısmı piyasada kalmamıştır. Yalnız gazetemizden tedarik edilebilir. Abonelerimiz bunları yüzde yirmi eksiğine alırlar. Para yerine posta pulu da gönderilse olur.

ESKİ SAYILARIMIZ

Eski sayılarımızdan bazıları yok denecek kadar az kalmıştır. Onun için, bu sayıları üzerlerinde yazılı olan fiyatla veremiyeceğiz. Eski sayılarımızdan almak isteyenler sayı başına 25 kuruş yahut da 25 kuruşluk posta pulu göndermelidirler. Birinci sayıdan onikinci sayıya kadar takım halinde almak isteyenlere, bir kolaylık olmak üzere, bu takımı 250 kuruş karşılığında gönderebileceğiz.